



BAHORGİ YUMSHOQ BUG`DOY NAVLARI MAXSULDORLIK VA TEXNOLOGİK SIFAT KO`RSATKICHLARI EKİSH MUDDATLARINING TA`SIRI

B.Jananov

Qarshi davlat texnika universiteti dotsenti ,q.x.f.n
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15688411>

Annotatsiya: Maqolada bahorgi bugdoy navlarini yaratishning seleksion ilmiy asoslari shimoliy mintaqa Qoraqalpog`iston viloyati sharoitida kechadigan jarayonlarni o`rganish asosida yoritilgan.

Annotatsiya: В статье описаны научные основы выбора весенних сортов пшеницы на основе изучения процессов, происходящих в регионе Каракальпакской области.

Annotation: The article describes the scientific basis for the selection of drought-resistant wheat varieties based on the study of the processes taking place in the southern region of Karakalpak province.

Kalit so`zlar: maxsuldor genlar, geografik, duragay organizm, qurg`oqchilik, xudud, chidamli navlar, biotik, abiotik streslar, seleksiya jarayoni, immunitet.

Ключевые слова: продуктивные гены, географические, гибридный организм, засуха, территория, устойчивые сорта, биотические, абиотические стрессы, селекционный процесс, иммунитет.

Keywords: productive genes, geographical, hybrid organism, drought, territory, resistant varieties, biotic, abiotic stresses, selection process, immunity.

Qoraqalpog`iston Respublikasi sharoitida bahorgi yumshoq bug`doyning qimmatli xo`jalik belgilarini o`rganish maqsadida o`tkazilgan tajriba natijalari raqobatli nav sinash ko`chatzorida bahorgi yumshoq bug`doy navlarini bahorgi erta muddatlarda ekib o`rganilgan tadqiqotlar natijasiga ko`ra boshloqlashgacha bo`lgan davri eng qisqa bo`lgan Kr-SpR2014-6, Kr-Sp/2010/59, Kr-SpR2014-9 bahorgi yumshoq bug`doy navlari andoza Sanzar-4 naviga nisbatan 2-4 kun qisqa bo`lganligi tajribada kuzatildi.

Bahorgi yumshoq bug`doyning "boshloqlash-pishish" davri 31 kundan 39 kungachani tashkil etdi. Eng qisqa pishish muddatlari tajribamizda o`rganilganda Kr-SpR2014-6, KrT-SpR2014, Kr-SpR2014-22, Kr-SpR2014-4 navlarida andoza Sanzar-4 naviga nisbatan qisqa bo`lib, 31-32 kunni tashkil etdi. To`liq vegetatsiya davri bahorgi bug`doy navlarida 103 kundan 110 kungachani tashkil qildi. Eng erta pishgan Kr-Sp/2010/59, JANUB GAVHARI, Kr-SpR2014-10 navlari ertapishar ekanligi aniqlanib, tanlab olindi.





Bahorgi bug'doyning raqobatli nav sinash ko'chatzorida navlarning vegetatsiya davri

No	Navnomi	Boshoklashgacha	Boshoqlash-pishish	Vegetatsiya davri, kun
1	SANZAR-4	77,0	33,0	110,0
2	HAZRATI BESHIR	75,0	34,0	109,0
3	JANUB GAVHARI	70,7	34,0	104,7
4	Kr-Sp/2010/59	69,3	33,7	103,0
5	ATTILLA-7	76,0	34,0	110,0
6	Kr-SpR2014-2	72,0	38,0	110,0
7	Kr-SpR2014-3	74,0	33,0	107,0
8	Kr-SpR2014-4	76,0	32,0	108,0
9	Kr-SpR2014-6	76,0	31,0	107,0
10	KrT-SpR2014	74,7	31,3	106,0
11	Kr-SpR2014-8	72,0	33,3	105,3
12	Kr-SpR2014-9	75,0	33,3	108,3
13	Kr-SpR2014-10	70,3	33,3	103,7
14	Kr-SpR2014-13	68,0	37,0	105,0
15	KrJ-SpR2014	77,0	33,0	110,0
16	Kr-SpR2014-15	70,0	35,0	105,0
17	Kr-SpR2014-19	72,0	37,0	109,0
18	Kr-SpR2014-20	68,0	39,0	107,0
19	Kr-SpR2014-21	76,0	33,3	109,3
20	Kr-SpR2014-22	74,3	32,0	106,3
2017	Min	68,0	31,0	103,0
	Mak	77,0	39,0	110,0
	Sred	73,2	34,0	107,2



Raqobatli nav sinash ko'chatzoridan olingan donning sifat ko'rsatkichlari o'rganilganda andoza Sanzar-4 navining donidagi oqsil miqdori o'rtacha 14,5 %, kleykovina miqdori 29,2 %, 1000 dona don vazni 36,6 gr va don naturasi 791,5 gr/l ni tashkil etdi

Donning texnologik sifat ko'rsatkichlari

Nº	Navnomi	oqsil	kleykovina	shisha-simonlik	IDK	namlik	1000 ta don vazni	Don naturasi, gr/l
1	SANZAR-4	14,5	29,2	62,5	94,3	7,7	36,3	791,5
2	HAZRATI BESHIR	14,4	28,8	64,3	84,5	9,4	33,8	813,7
3	JANUB GAVHARI	14,6	29,2	61,0	94,2	9,7	36,2	751,0
4	Kr-Sp/2010/59	14,6	28,7	58,8	90,9	9,4	40,7	796,3
5	ATTILLA-7	14,2	29,1	60,3	86,0	8,0	34,7	787,4
6	Kr-SpR2014-2	14,4	28,2	61,7	95,1	8,0	38,4	792,8
7	Kr-SpR2014-3	14,3	28,1	55,3	97,7	8,3	37,5	794,4
8	Kr-SpR2014-4	14,7	27,9	71,6	102,8	8,7	35,0	798,8
9	Kr-SpR2014-6	14,6	28,0	52,3	96,0	8,5	38,0	769,0
10	KrT-SpR2014	14,5	27,5	66,7	95,2	9,7	33,5	751,0
11	Kr-SpR2014-8	14,6	28,6	46,7	91,6	9,7	34,4	783,7
12	Kr-SpR2014-9	14,3	28,7	53,5	93,1	9,3	35,1	727,7
13	Kr-SpR2014-10	14,5	27,7	63,5	86,0	9,3	35,4	783,7
14	Kr-SpR2014-13	14,2	27,8	48,7	99,5	8,5	36,9	776,2
15	KrJ-SpR2014	14,5	27,7	62,5	89,2	9,6	33,7	802,3
16	Kr-SpR2014-15	14,4	27,8	56,6	105,0	7,9	35,6	774,9
17	Kr-SpR2014-19	13,8	28,2	55,4	95,7	8,4	38,8	776,6
18	Kr-SpR2014-20	14,1	28,7	46,7	108,3	8,3	35,5	777,5
19	Kr-SpR2014-21	14,5	28,8	56,3	91,9	9,5	30,5	741,0
20	Kr-SpR2014-22	14,5	28,6	60,5	91,7	8,8	38,7	735,0
	min	13,8	27,5	46,7	84,5	7,7	30,5	727,7
	mak	14,7	29,2	71,6	108,3	9,7	40,7	813,7
	sred	14,4	28,4	58,2	94,4	8,8	35,9	776,2

2017



Don naturasi qaytariqlar bo'yicha o'rtacha eng yuqori hosildorlikka ega bo'lgan Kr-SpR2014-21 navida 741,0 g/l, JANUB GAVHARI navida 751,0 g/l, Kr-SpR2014-13 navida 776,2 g/l, KrJ-SpR2014 navida 802,3 g/l, Kr-SpR2014-3 navida 794,4 g/l, Kr-SpR2014-4 navida 798,8 g/l ekanligi aniqlandi.

YUqorida qayd etilgan nav navlaridan yuqori sifatli bahorgi yumshoq bug'doy navlarini yaratishda kelgusi seleksiya jarayonlarida foydalanish uchun tavsiya etiladi. SHuningdek, Qoraqolpog'iston Respublikasi sharoitlarida yuqori qimmatli xo'jalik belgilariga ega bo'lgan **KIA-3816** (seleksion navi **Kr-SpR2014-19**) navi tanlab olib Davlat nav sinash komissiyasiga topshirildi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bo'riev H, Amanov A Mustaqillik yillarida O'zbekistonda bug'doy ishlabchiqarishda erishilgan yutuqlar. O'zbekistonda bug'doy seleksiyasi, urug'chiligi va etishtirish texnologiyasiga bag'ishlangan birinchi milliy konferensiya. Toshkent2004 y.
2. Volkova T.A. Normы высева rayonirovannyx sortov yarovoy pshenitsy v Selinogradskoy oblasti. Doklady VASXNIIL, 1977. №8,
3. Vorobev V.F., Karataeva A.P. Novoe v seleksii yarovoy pshenitsy, Kompleksnyye меры povysheniya uroжайnosti selg'x-nyx kultur v zernovoy zone Kazaxstana. Selinograd1982.
4. Xaitov R.A. va boshqalar. Don va don mahsulotlarini sifatini baholash hamda nazorat qilish, O'quv qullanma. – T.: O'zbekiston, 2000-256 b.
5. Mirxalikov T.T., Ayxodjaeva N.K. Don va don mahsulotlarini saqlash, O'quv qullanma. – T.: Mehnat, 2004-308 b.
6. SHirokov E.P., Polegaev V.I. Texnologiya xraneniya i pererabotki produktsii rasteniyevodstva s osnovami standartizatsii, Uchebnik. – M.: Agropromizdat, 2000-360 s.

